

Kaupunginhallitus 06.10.2025 § 297

§ 297

Valtuustoaloite vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta asemakaavoituksessa (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Kolu Suvi
Kuusisto-Hjort Paula
Siivola Meiri
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunkiympäristön toimialajohtaja Isotalo Olli

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Risto Nevanlinnan ja 23 muun valtuutetun 25.2.2025 jättämään valtuustoaloitteeseen ekologisesta kompensaatiosta osana asemakaavoitusta sekä toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Esittelijän kokouksessa tekemät muutokset on huomioitu pöytäkirjassa.

Päätös

Kaupunginhallitus: Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuustoaloite

Risto Nevanlinna sekä 23 muuta valtuutettua ovat jättäneet 25.2.2025 valtuustoaloitteen, että Espoo käynnistäisi ekologisen kompensaation periaatteiden laatimisen ja ottaa käyttöön vapaaehtoisen ekologisen kompensaation eli luontohaittojen hyvittämisen osana asemakaavoitusta.

Aloitteessa todetaan, että Espoo tavoittelee luonnon kokonaisheikentymättömyyttä vuoteen 2035 mennessä ja hiilineutraaliutta vuoteen 2030. Aloitteessa tuodaan esiin naapurikunta Vantaa, joka on tehnyt päätöksen ekologisen kompensaation ottamisesta käyttöön kaavoitushankkeissa. Aloitteessa todetaan, että käytännössä Espoon voi olla hyvin vaikeaa päästä omiin tavoitteisiinsa, ellei kaavoituksessa oteta käyttöön ekologista kompensaatiota viimesijaisena keinona, kun haittoja ei voida muuten estää tai lieventää. Aloitteessa todetaan, että Kaupunginhallituksen 10.2.2025 hyväksymän Luontoviisas Espoo -ohjelman mukaan Espoo kehittää kompensaatiokäytäntöjä ja muodostaa kompensaation käytölle yhteiset periaatteet. Valtuutetut esittävät, että Espoo käynnistäisi ekologisen kompensaation periaatteiden laatimisen ja ottaa käyttöön vapaaehtoisen ekologisen kompensaation eli luontohaittojen hyvittämisen osana asemakaavoitusta.

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Ekologinen kompensaatio laissa ja asetuksessa

Luonnonsuojelulain (9/2023, LSL) 11 luvussa säädetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaation menettelystä sekä hyvittämisen kriteereistä.

Lain säännöksiä tarkentaa ympäristöministeriön asetus vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta (933/2023, YMA).

Säännöksillä pyritään varmistamaan, että luontotyyppien tai lajien esiintymispaikkojen tai elinympäristöjen pinta-ala tai laatu ei heikkene taloudellisen toiminnan seurauksena vaan säilyy vähintään saman tasoisena.

Ekologinen kompensaatio

Ekologisen kompensaation määritelmän (LSL 3.1 §:n 5 kohta) mukaan ekologinen kompensaatio tarkoittaa eliölajeille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten hyvittämistä parantamalla eliölajien ja luontotyyppien tilaa heikennysalueen ulkopuolella, kun heikennyksiä on ensisijaisesti vältetty, toissijaisesti minimoitu ja, jos mahdollista, heikennettyjen eliölajien ja luontotyyppien tilaa on ennallistettu heikennysalueella.

Ekologisessa kompensaatiossa siis ihmisen toiminnan vuoksi yhdessä kohteessa luonnon monimuotoisuudelle aiheutettu haitta (heikennysalue) hyvitetään lisäämällä luonnon monimuotoisuutta toisessa kohteessa (hyvitysalue). Ekologisen kompensaation tulee olla lieventämishierarkian viimeinen keino, eli luonnolle aiheutettuja haittoja tulee ensisijaisesti estää tai lieventää. Ekologista kompensaatiota tulisi ensisijaisesti käyttää sellaisissa tapauksissa, joissa luonnolle aiheutettua haittaa ei voi välttää.

Luonnolle haittaa aiheuttava vastaa haitan hyvittämisestä joko tuottamalla luonnonarvoja tai suojeluhyvityksellä. Luonnonarvoja voi tuottaa esimerkiksi ihmisen toiminnan vuoksi heikentyneen luontotyypin esiintymän parantamisella ennallistamalla, kuten

- poistamalla virtavesien patoja ja palauttamalla mutkittelu suoristettuihin uomiin

- palauttaa suon vesitalous ojaia tukkimalla ja patoamalla

- monimuotoistaa metsiä puulajistoa ja ikärakennetta monipuolistamalla sekä lahoppuuta lisäämällä,

hoitamalla perinnebiotooppeja tai suojelemalla luontoarvoiltaan arvokas luontoalue. Luonnolle tuotetun hyödyn määrä riippuu ennallistettavan alueen pinta-alasta, että ennallistustoimilla tuotettavasta luonnontilan paranemisesta. Hyvityshyöty on sitä suurempi, mitä enemmän, nopeammin ja varmemmin eri ennallistustoimenpiteet parantavat luonnon ekologista tilaa, sekä mitä pidempään kohteella on ollut aikaa ennallistua. Hyvitystoimet on toteutettava ja hyväksyttävä ELY-keskuksessa ennen heikennystoimia.

Ekologinen kompensaatio ja luonnonarvomarkkinat

Kasvavissa kaupungeissa ekologisen kompensaation toteuttamisen esteeksi voi muodostua hyvityskohteiden, eli ennallistettavien kohteiden vähäinen määrä suhteessa heikennyskohteisiin. Erityisen haastavaksi luontohaittojen kompensaatio saattaa osoittautua kunnissa, joissa kompensaatio haluttaisi toteuttaa kokonaisuudessaan omalla maalla, kuntarajojen sisäpuolella. Jotta kuntarajojen sisäinen kompensaatio olisi mahdollista, tulisi erityisesti yksityiset maanomistajat saada mukaan luonnonarvomarkkinoille hyvityskohteita tuottamaan. Lisäksi voimakkaasti kasvavien kuntien, kuten Espoon, tulee mitä todennäköisimmin ekologista kompensaatiota toteuttaessaan etsiä hyvityskohteita kuntarajojensa ulkopuolta, jolloin valtakunnallisen luonnonarvomarkkinan kehittyminen on välttämätöntä.

Luonnonarvomarkkinat tarkoittaa järjestelmää, jossa luonnon tuottamille arvoille, kuten luonnon monimuotoisuudelle, hiilensidonnalle ja vesien säätelylle on muodostettu arvo, joka voidaan määrittää tietyin kriteerein, hinnoitella ja kaupata. Luonnonarvomarkkinoiden tavoitteena on luoda vapaaehtoinen taloudellinen kannustin luonnon ennallistamiselle ja suojelulle.

Määreenä luonnonarvomarkkinoilla toimii ekologiseen kompensaatioon kehitetty luonnonarvohehtaari, joka kuvaa luonnonarvojen lisäämistä ennallistamistoimilla. Kun yritys tai kunta aiheuttaa luonnolle haittaa esimerkiksi rakentamalla, voi se hyvittää aiheuttamansa haitan ostamalla luonnonarvohehtaareja tarjoajalta (yksityiseltä tai yritykseltä), joka on jo parantanut luonnon tilaa vastaavassa luontotyypissä toisaalla.

Luonnonarvomarkkinat ovat vapaaehtoiset, mutta valtio luo markkinoille puitteet, kuten kriteerit, rekisteröintijärjestelmän ja varmentamisen, jotta markkinat olisivat luotettavat ja läpinäkyvät. Tällä hetkellä luonnonarvomarkkinat ovat vasta kehitysmässä, mutta niin valtiolla kuin yksityisillä toimijoilla on meneillään hankkeita luonnonarvokaupan edistämiseksi.

Ekologisen kompensaation periaatteet Espoossa

Ekologisen kompensaation perusajatuksena on sisällyttää luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvien haittojen kustannukset hankkeen toteutuskustannuksiin (Vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio – soveltamisopas, YM 2024). Kompensaatio on siten aiheuttaja maksaa -periaatteen mukainen taloudellinen ohjauskeino, ja kustannusvastuu kompensaatiosta kuuluu heikennyksen aiheuttajalle. Kompensaatio on toimintatapana osa vastuullista yritystoimintaa ja kompensaation lakiin perustuvat toimintatavat mahdollistavat vastuullisuuden todentamisen uskottavasti rahoittajalle, asiakkaille tai muille sidosryhmille.

Luonnonsuojelulaissa säädetään ekologisen kompensaation menettelystä ja hyvittämisen kriteereistä, mutta yleisiä käytäntöjä kompensaatioon liittyvästä prosessista ja vastuista suhteessa kaavoitukseen ja rakennushankkeisiin ei vielä ole. Kompensaatioperiaatteiden laadinnan yhteydessä pyritään luomaan yhtenäiset toimintatavat Espoolle.

Kompensaatioperiaatteiden laadinta on käynnistetty Luontoviisas-Espoo – tiekartan toimenpiteiden mukaisesti. Espoo kehittää kompensaatiota pääosin LSL:n 11 luvun mukaisesti viranomaisvahvistetuksi kompensaatioksi. Kompensaatioon liittyvät prosessit kaupunkiorganisaatiossa ja viranomaistaholla, asemakaavoituksen rooli ja kompensaation mahdollisuudet selvitetään periaatteiden yhteydessä, jotta voidaan saavuttaa yhtenäiset suunnittelua ja toteutumista ohjaavat toimintatavat.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta asemakaavoituksessa

Tiedoksi